

Leefbaarheid in de wijk: Ook óns pakkie-an

Toen we eind jaren '80 onze eerste beschermende woonvormen voor mensen met psychiatrische problemen in gewone, normale woonwijken openden, werden we als RIBW Midden-Brabant niet overal meteen met open armen ontvangen. We werden 'gedoogd'. Het begon met 'de kat uit de boom kijken'. Langzamerhand verwierven we een plek in de wijk. Van actieve participatie was nog niet echt sprake, al gebeurde er zo links en rechts wel het nodige. Hier werd ook de basis gelegd voor de latere participatie in de wijken. Vandaag de dag voegen we daar een dimensie aan toe: we brengen als organisatie onze expertise de wijk in. Naar mensen die uit zichzelf geen beroep doen op hulpverlenende instanties, maar er wel bij gebaat zijn. Samen met alle betrokkenen willen we een interactie tussen wonen, zorg en welzijn tot stand brengen. Ook cliënten zelf leveren een actieve bijdrage.

Eén op de vier

Onze positie in de wijk is de laatste jaren sterk veranderd. We zijn al lang niet meer de ggz-instelling die er alleen is voor mensen die doorverwezen worden uit het circuit van langdurige zorg voor psychiatrische patiënten. Onze voordeur is breder: we bieden ondersteuning aan mensen met ernstig psychosociale problematiek en/of een psychiatrische achtergrond. En deze doelgroep is behoorlijk groot. Uit onderzoek blijkt namelijk dat één op de vier mensen ooit in z'n leven een psychosociaal of psychiatrisch probleem krijgt. Variërend van eenzaamheid tot een psychiatrische ziekte. Een voorbeeld: als mensen eenzaam zijn, kan dit leiden tot een depressie. Mensen die depressief zijn, zorgen vaak niet meer (goed) voor zichzelf of komen niet meer voor zichzelf op. Hieruit kan overlast voorkomen. Aangezien wij als RIBW Midden-Brabant gespecialiseerd zijn in het bieden van hulp en ondersteuning in moeilijke tijden, zijn we vandaag de dag in de meeste wijken méér dan welkom.

Actieve bijdrage aan de leefbaarheid

Sterker nog: we worden nu gezien als een organisatie die een actieve bijdrage kan leveren aan de leefbaarheid in een wijk. Steeds meer partijen weten de weg naar de RIBW te vinden. Denk aan de gemeente, de politie, woningcorporaties, huisartsen, welzijnsinstellingen, wijkcomités, pastoraal werkers, burens en familieleden. Dankzij hun oplettendheid kunnen we inwoners met psychosociale problemen al in een vroeg stadium ondersteuning bieden in het dagelijks leven. Met de juiste coaching lukt het hen vervolgens om de draad weer op te pakken en zo normaal mogelijk te functioneren in de maatschappij. Deze coaching kan bijvoorbeeld bestaan uit het begeleiden van mensen of hen te bemiddelen naar behandeling. Ook cliënten zelf dragen hun steentje bij aan de leefbaarheid in de wijk.

Begeleiding van huurders met psychosociale problemen

Een belangrijke partner op het gebied van sociale leefbaarheid in de wijk is de woningcorporatie. Woonconsulenten krijgen vaak als eerste een signaal wanneer een huurder niet meer 'normaal' functioneert in het leven van alledag. Bijvoorbeeld omdat er overlast ontstaat of omdat de huurachterstand steeds verder oploopt. Als een woningcorporatie de indruk krijgt dat een huurder vanwege psychiatrische of psychosociale problematiek hulp nodig heeft bij het 'wonen', is de RIBW de aangewezen partij om die ondersteuning te bieden.

Ellen aan het Rot, woonconsulente Woningstichting Stroomland in Oisterwijk:

"Als woningcorporatie zien we 't als een belangrijke taak om de leefbaarheid in de wijk op peil te houden. Die leefbaarheid komt helaas wel eens onder druk te staan door huurders die voor overlast zorgen. Komen we er zelf niet uit met de betreffende huurder, dan gaan we op zoek naar een hulpverlener die ons snel en adequaat kan helpen. Het is namelijk niet onze bedoeling om huurders die voor overlast zorgen zonder pardon op straat te zetten. We gaan altijd op zoek naar de achterliggende oorzaak, en proberen daar vervolgens een oplossing voor te vinden. Als we het idee hebben dat de problemen worden veroorzaakt door een psychosociale beperking,

dan schakelen we de RIBW in. We weten inmiddels uit ervaring dat zij op een snelle, adequate manier een einde kunnen maken aan een crisissituatie. Bijvoorbeeld door de huurder te begeleiden in z'n dagelijks leven. Mocht het nodig zijn om de huurder weg te halen uit de buurt, dan bieden we hem samen met de RIBW een nieuwe, veilige woonplek aan. Ook die samenwerking verloopt prima: wij hebben zelf geen woonbegeleiders en de RIBW beschikt niet over woningen. Maar samen zijn we prima in staat om de huurder een passende oplossing te bieden. Zo voorkomen we een nieuwe overlastsituatie, en daar heeft iedereen baat bij."

José Botermans, woonconsulente Woonstichting Leyakkers in Rijen:

"Als ik een klacht binnen krijg over overlast, ga ik altijd een praatje maken met de betreffende huurder. Tijdens zo'n huisbezoek merk ik meestal al snel of de huurder hulp nodig heeft of niet. De meeste mensen zitten echter helemaal niet op hulp te wachten. Laagdrempeligheid is daarom heel belangrijk. Vooral hulpverleners met een ggz-stempel komen al snel bedreigend over – want: ik ben toch niet gek! – dus die komen meestal niet eens binnen. De RIBW heeft dat stempel niet zo. Bij hen gaat het niet meteen over een behandeling of over medicatie. Ze bieden praktische begeleiding bij het leven van alledag, en daar zijn huurders meestal wel ontvankelijk voor. Vervolgens lukt het de RIBW vaak wél om de huurder te overtuigen van het belang van verdere behandeling, mocht dat nodig zijn. Wat mij steeds weer opvalt, is dat alles heel snel geregeld is als ik een huurder doorverwijs naar de RIBW. Met als resultaat: rust! En dat is niet alleen belangrijk voor de huurder maar zeker ook voor de omwonenden."

Pluspunt BaLaDe

Aan de Heermanslaan in Waalwijk wordt – als alles volgens plan verloopt – in 2009 het zorgkruispunt BaLaDe geopend. Dit pluspunt is een initiatief van gemeente Waalwijk, woningcorporatie Casade, Stichting Prisma, Stichting De Thuishoven, RIBW Midden-Brabant en twaalf andere partijen. Het pluspunt krijgt straks onder andere een loketfunctie waar mensen terecht kunnen met allerlei vragen op het gebied van wonen, welzijn en zorg. Het gebouw biedt bovendien een beschermende woonplek aan cliënten van RIBW Midden-Brabant, Stichting Prisma en Stichting De Thuishoven. Bijzonder aan de beschermende woonvorm is dat de we er samen met Stichting Prisma een aparte afdeling openen voor cliënten met niet-aangeboren hersenletsel, bijvoorbeeld veroorzaakt door een ongeluk, een ziekte of een hersenbloeding.

Aanbod

Daarnaast komen er activiteitenruimtes in het gebouw, inclusief een grand café. Vanuit het pluspunt bieden onder andere RIBW-clieënten allerlei diensten aan waar buurtbewoners gebruik van kunnen maken. Denk bijvoorbeeld aan een klusdienst, een tuinclub, een boodschappenservice en een wasserette. Wijkbewoners met psychosociale problemen kunnen in het pluspunt terecht voor een kopje koffie, een activiteit of vrijwilligerswerk. Tot slot is het mogelijk om via het pluspunt ambulante woonbegeleiding of een plek in een beschermende woonvorm aan te vragen.

Signalerende functie

Met name het grand café krijgt een belangrijke signalerende functie in de wijk. Vooral voor mensen met een psychiatrische beperking of een psychosociaal probleem is het prettig om te weten dat er een plek is waar ze welkom zijn, waar ze anderen kunnen ontmoeten en waar altijd iets te doen is. Bij een kopje koffie komen vaak al snel de problemen die ze hebben ter sprake, waarna – als ze dat willen – een begeleidingsplan op maat kan worden aangeboden.

Nicole Heijmens Visser, gemeente Waalwijk:

"Als gemeente vinden we het belangrijk dat mensen de regie over hun eigen leven kunnen blijven voeren. Een pluspunt kan hen daarbij helpen. Omdat er in onze gemeente ook mensen wonen met psychosociale problemen, is het heel belangrijk dat de RIBW Midden-Brabant mee

participeert in dit project. Via het loket – maar ook via het grand café – worden mensen met een psychosociaal probleem toegeleid naar de juiste vorm van begeleiding. Die signalerende functie vinden we heel belangrijk. We voelen ons verantwoordelijk voor het welzijn van onze burgers, en zijn dan ook blij met een partij als de RIBW die ons daarin wil steunen. Zonder dit soort enthousiaste partners zou het ons niet lukken om zo'n groot pluspunt op te richten.”

Centra voor Dagactiviteiten in de wijk

Onze centra voor dagactiviteiten krijgen een steeds belangrijkere rol in de wijk. Een kopje koffie drinken in één van onze centra is voor veel mensen met een psychosociale beperking namelijk de eerste stap om hun problemen aan te pakken. De drempel is laag: iedereen is welkom en de koffie staat altijd klaar. Achter dat simpele kopje koffie gaat echter een aantal uitgekende methodieken schuil die de bezoeker toeleiden naar de zorg en begeleiding die hij nodig heeft. Stap voor stap. In het juiste tempo.

Begeleidingstraject

Hoe het begeleidingstraject er vervolgens precies uit ziet, is volledig afhankelijk van de behoeften en mogelijkheden van de cliënt. Bij de één is het contact met anderen alleen al voldoende om hem uit z'n isolement te halen en de neerwaartse spiraal te doorbreken. Een ander heeft behoefte aan een aantal vaste activiteiten in de week, zodat z'n leven weer wat meer structuur krijgt. En een derde wil bepaalde vaardigheden trainen of vrijwilligerswerk gaan doen. Al deze activiteiten worden aangeboden vanuit onze centra. Ook ambulante woonbegeleiding of een beschermde woonplek kunnen vanuit het activiteitencentrum worden aangevraagd.

Activiteiten voor buurtbewoners

Om de drempel zoveel mogelijk te verlagen, organiseren de centra regelmatig open dagen of andere activiteiten waarvoor omwonenden worden uitgenodigd. Dankzij deze activiteiten weten buurtbewoners wie we zijn, en wat we voor hen kunnen betekenen. Het resultaat is dat sommige buurtbewoners af en toe bij ons naar binnen komen voor een praatje. We hopen dat het aantal bezoekers uit de wijk de komende tijd verder groeit.

José Botermans, woonconsulente Woonstichting Leyakkers in Rijen:

“In Rijen hebben we samen met de RIBW heel bewust een bepaalde buurt uitgekozen voor de opening van een activiteitencentrum in één van onze panden. We hebben voor die locatie gekozen omdat we wisten dat er regelmatig problemen in de wijk waren, onder andere veroorzaakt door bewoners met psychosociale problemen. Nu de RIBW in die wijk aanwezig is, zie je dat het aantal wijkbewoners met ambulante woonbegeleiding aanzienlijk is gestegen. Daardoor is de overlast in de wijk gedaald en de leefbaarheid verbeterd.”

“Daarnaast zie je dat de aanwezigheid van de RIBW in de wijk ervoor zorgt dat psychische aandoeningen minder ‘eng’ gevonden worden door wijkbewoners. Het activiteitencentrum werkt wat dat betreft taboedoorbrekend. Daardoor is de wijk leefbaarder geworden voor mensen met psychosociale problemen.”

Riet Wijnveld, buurvrouw van het Dagactiviteiten Centrum in Tilburg:

“In het begin vond ik het maar niks, dat activiteitencentrum naast ons appartementencomplex. Ik kende zelf geen psychiatrische patiënten en vond het allemaal maar vreemd. Totdat ik eens naar een open dag voor buurtbewoners ging, en erachter kwam dat het helemaal niet vreemd was. Ik voelde me er eigenlijk wel thuis. Ik heb me vervolgens opgegeven voor een computercursus en vond het steeds gezelliger worden. Intussen werd mijn man ernstig ziek waardoor ik zelf overspannen raakte. Ik kreeg van de dokter de tip om af en toe iets voor mezelf te doen. Even het huis uit voor een kopje koffie of een leuke activiteit. Omdat ik – met een zieke man thuis – niet ver van huis wil, is het dagactiviteitencentrum van de RIBW de perfecte plek voor mij. Ik ga vrijwel elke dag een kopje koffie drinken en een praatje maken of een potje kaarten. Gewoon om even op andere gedachten te komen. En daarnaast doe ik mee aan

verschillende activiteiten. Voor mij is dat een prima manier om te ontspannen. Soms ben ik behoorlijk gespannen als ik binnen kom, maar na een kwartiertje glijdt die spanning van me af, en dan kan ik er weer even tegen. Dankzij die uurtjes in het dagactiviteitencentrum kan ik de zorg voor mijn zieke man beter aan.”

Cliënten zetten zich in voor leefbaarheid in de wijk

Ook onze cliënten proberen een bijdrage te leveren aan de leefbaarheid in de wijk. Bijvoorbeeld door klusjes te doen voor mensen in de buurt, door boodschappen te doen voor ouderen, door de hond van de overbuurman uit te laten, door de tuin van een wijkbewoner te onderhouden, door de auto van een buurtgenoot te wassen, door deel te nemen aan een buurtplatform en door samen met omwonenden na te denken over verbeterpunten in de wijk.

Een bijzonder voorbeeld is een appartementencomplex in Waalwijk waar een aantal cliënten van de RIBW en Stichting Prisma samen met andere huurders van woningcorporatie Casade wonen. Mede door de inzet van onze cliënten is de leefbaarheid in het gebouw onlangs sterk verbeterd. Een cliënt vertelt wat er zoal is gebeurd.

Cliënt Stefan Snels:

“Het gebouw waarin we wonen, was echt aan een opknapbeurt toe. De muren waren vuil-wit en de gangen waren erg gehorig. Samen met Stichting Prisma en woningcorporatie Casade hebben we bedacht wat we allemaal konden verbeteren aan het gebouw. We hebben allereerst de muren geverfd in allerlei vrolijke kleuren. Verder hebben we mooie, donkerblauwe vloerbedekking uitgezocht voor in de gangen, zodat het niet meer zo gehorig is. Vervolgens hebben we in de gangen zelfgemaakte schilderijen opgehangen en er zijn tuinbankjes geplaatst op elke verdieping. Tot slot hebben we tijdens een bewonersvergadering afspraken gemaakt over zaken als geluidsoverlast, roken en rondslingerend papier. Op die manier hopen we de leefbaarheid in het gebouw nog verder te verbeteren.”

Cliënt Werner van Gestel levert op een andere manier een bijdrage aan de leefbaarheid.

Werner van Gestel, cliënt:

“Ik woon in een heel sociale buurt in Tilburg. De mensen in onze flat zijn allemaal erg aardig, dus ik maak regelmatig een praatje met de andere bewoners. Vooral de oudere mensen in de buurt probeer ik een beetje in de gaten te houden. Als ik ze een tijdje niet heb gezien, ga ik even bij ze langs om te kijken of het wel goed met ze gaat. En als ik weet dat iemand in de buurt ziek is, dan stuur ik een kaartje. Zo ben ik laatst ook nog in het ziekenhuis op bezoek geweest bij een buurvrouw. We moeten tenslotte een beetje voor elkaar zorgen, nietwaar?”

En zo denk cliënt Walter Schuurmans er ook over:

Walter Schuurmans, cliënt:

“Ik heb altijd klaargestaan voor de mensen in de buurt. Als hun auto het niet meer deed of er moest iets gerepareerd worden, wisten ze me meestal wel te vinden. Tegenwoordig kan ik het lichamelijk niet meer aan om zware klussen te doen. Maar als iemand een beroep op me doet, probeer ik toch te helpen, bijvoorbeeld samen met mijn zoon. Zo hebben we pas nog bij een buurvrouw een schutting recht gezet nadat een paar jongens ‘m omver hadden getrokken. Ik vind dat heel belangrijk: dat je voor elkaar klaar staat in een buurt.”

Een cliënt – die liever anoniem blijft – doet vrijwilligerswerk in de buurt:

“Voordat ik ziek werd, heb ik 30 jaar gewerkt, dus toen het wat beter met me ging, wilde ik graag weer gaan werken. Betaald werk kan ik nu nog niet aan. Vandaar dat ik vrijwilligerwerk doe, binnen en buiten de RIBW. Voor de bewoners van een verzorgingshuis in de buurt doe ik twee verschillende activiteiten. Allereerst breng ik regelmatig bewoners naar één van onze activiteitencentra zodat ze deel kunnen nemen aan een leuke activiteit. Na afloop breng ik ze

ook weer terug naar huis. In datzelfde zorgcentrum assisteer ik bij een gebedsdienst voor demente bewoners. Ik help bij het halen en brengen van de bewoners, verzorg de muziek tijdens de dienst en serveer na afloop een kopje koffie of thee. Het geeft me veel voldoening om op die manier iets voor een ander te kunnen betekenen.”

Corné, cliënt:

“In het dagactiviteitencentrum in Tilburg worden niet alleen cursussen verzorgd voor (en door) cliënten, maar ook voor omwonenden. Zo heb ik laatst tien ouderen internetles gegeven. De cursus bestond uit vier lessen waarin ik de cursisten stap voor stap wegwijs heb gemaakt op internet. Ouderen vinden het prettig dat ze in de buurt deel kunnen nemen aan zo’n cursus.”

Bureau Financiële Dienstverlening

Cliënten van de RIBW kunnen sinds enkele jaren terecht bij ons Bureau Financiële Dienstverlening voor begeleiding op financieel gebied. Het bureau kan bijvoorbeeld de financiën van cliënten beheren, maar geeft ook allerhande informatie over financiële regelingen, belastingen, verzekeringen enzovoort. Verder kunnen cliënten begeleiding krijgen bij het bijhouden van hun administratie.

Deze dienst is niet alleen handig voor cliënten van de RIBW Midden-Brabant, maar ook voor veel andere bewoners in de wijk. We willen het Bureau Financiële Dienstverlening ook toegankelijk maken voor mensen die niet cliënt zijn bij de RIBW Midden-Brabant, maar die vanwege een psychiatrische of psychosociale achtergrond best wat begeleiding kunnen gebruiken bij het organiseren van hun financiën.

Riet van Gils, projectleider Wonen, Welzijn, Zorg bij woningcorporatie Wonen Breburg:

“Wij merken dat het aantal ‘kwetsbare huurders’ stijgt. En dan heb ik het niet alleen over psychiatrische patiënten maar ook gewoon over mensen die best wat praktische ondersteuning kunnen gebruiken bij het wonen. Ook op financieel gebied. We merken aan het groeiend aantal huurders met een betalingsachterstand dat daar wel degelijk behoefte aan is. Omdat deze mensen niet ‘ziek’ zijn, en dus niet behandeld hoeven te worden, zijn er weinig instellingen die zich om hen bekommeren. Ik ben in elk geval blij dat de RIBW die leemte opvult voor hun cliënten die bij ons een woning huren.”

“We leven in een individualistische maatschappij waarin van iedereen wordt verwacht dat hij zelfredzaam is. Maar sommige mensen zijn dat nu eenmaal niet. Ook voor die huurders willen we als woningcorporatie goed zorgen. Dus als er een betalingsachterstand ontstaat, gaan we met een huurder praten en bekijken we welke hulp we hem aan kunnen bieden. Met deze preventieve aanpak proberen we te voorkomen dat huurders in een negatieve spiraal terecht komen.”

Tekst: Suzanne Knoben